

Ingliste paisule kärestik-kalapääsu kujundamise kavatsus

a) Ingliste paisule kärestik-kalapääsu kujundamise eesmärk

Ingliste paisule (PAIS012050) kärestik-kalapääsu kujundamise eesmärk on parandada kalade elupaiga- ja rändetingimusi Harju alamvesikonnas voolaval Keila jõel (VEE1096100).

Ingliste pais paikneb veekogumil Keila lähtest Atla jõeni. Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava 2022-2027 kohaselt on Keila jõe lähtest arvates kahe esimese veekogumi nii ökoloogiline kui ka koondseisund hinnatud kesiseks¹. Kesise seisundi põhjuseks on märgitud paisud. Keila joast ülesvoolu jääb jõeosa, mille kalapopulatsioonid on killustunud. Sellised populatsioonid nõrgenevad ajas ja on tundlikud erinevatele mõjuteguritele. Veekogumi üheks hea seisundi saavutamise viisiks on ette nähtud elupaikade taastamine kalade rändetingimuste parandamise teel².

Praegusel hetkel on Ingliste pais hinnatud kaladele ületamatuks rändetõkkeks³. Selleks, et jões saaksid nii kalad kui ka ülejäänud vee-elustik rännata üles- ja allavoolu, on paisu likvideerimisel oluline positiivne mõju jõe elukeskkonnale tervikuna. Rändetõkke ümberkujundamine on vajalik selleks, et tagada Keila jõe ökoloogiline sidusus.

Tegevuste kirjeldus: Projekteerimistööde eesmärk on projekteerida Ingliste paisule kärestik-kalapääs, kus on kaladele sobivad puhkekohad suuremate kivide taga. Kärestik-kalapääsu maksimaalne lubatud lang on 2%. Seejuures säilitatakse Ingliste paisjärve paisutustase. Vajadusel ja kooskõlastatult seotud osapooltega alandatakse paisutustaset. See võib olla vajalik tagamaks kärestik-kalapääsu ja kaasneva infrastruktuuri toimimine erinevate vooluhulkade juures, sh madal- ja suurveeperioodil. Kärestiku veevoolu lävendi kõrgus peab tagama paisust ülesvoolu jääva paisjärve veetaseme püsimise erinevate vooluhulkade korral. Olemasolev amortiseerunud sild ja sillasambad korrastatakse vastavalt vajadusele ning seega säilitatakse paisu juures jõe ületamise võimalus. Säilitatakse või taastatakse paisust ülesvoolu paikneva tuletõrje veevõtu hüdrandi nõuetekohane toimimine. Vastavalt projektlahendusele viiakse läbi keskkonnamõjude eelhindamine.

Asukoht: Ingliste pais asub Rapla maakonnas Kehtna vallas Ingliste külas Keila jõel munitsipaalomandis katastriüksusel tunnusega 29201:003:0108 (joonis 1). Vahetult paisust allavoolu asub eraomandis katastriüksus tunnusega 29201:003:0021.

¹ Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava 2022-2027. Lisa 2.

² Lääne-Eesti, Ida-Eesti ja Koiva vesikondade veemajanduskavade 2022-2027 meetmeprogramm 2022-2027. Keskkonnaministeerium. Meetmeprogrammi Lisa 1 Meetmetabelid.
<https://kliimaministeerium.ee/veemajanduskavad-2022-2027#meetmeprogrammi-doku> (viimati vaadatud 12.11.2024)

³ EELIS. Eesti Eluslooduse Infosüsteem. 2025.

Joonis 1. Ingliste paisu asendiplaan.

b) Ülevaade töödega mõjutatud alale jäävatest maaparandusehitistest, teedest ja muust infrastruktuurist

Inglise pais paikneb muinsuskaitsealuse kinnismälestise „Inglise mõisa park“ alal.

Inglise paisust ligikaudu 170 m ülesvoolu paikneb tuletõrje veevõtu koht, hüdrant.

Inglise paisust ligikaudu 100 m ülesvoolu paikneb Ingliste küla rand, stend nr 374.

Inglise paisu asukohas kulgeb paralleelselt Keila jõega Jõe tee numbriga 2921120, mis on munitsipaalomandis katastriüksus tunnusega 29201:001:0709.

Inglise pais ei asu riiklikult hooldataval maaparandussüsteemil või selle osal.

c) Ülevaade objektist ning paikvaatluse pildid

Keila jõgi (VEE1096100) kuulub Lääne-Eesti vesikonda. Jõe pikkus on EELIS-e³ andmetel 111,9 km, valgala 676 km². Keila jõgi suubub merre ning on ühendatud Maidla jõega, Atla jõega ja mitmete ojade, peakraavide ja kraavidega.

Keila jõgi jaguneb kolmeks veekogumiks: Keila lähtest Atla jõeni, Keila Atla jõest Keila joani ja Keila Keila joast suudmeni. Ingliste pais paikneb veekogumil Keila lähtest Atla jõeni ning on viimane paisrajatis ülesvoolu, millel puudub kalade läbipääs. Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava 2022-2027 kohaselt on ülaltvoolu kahe esimese veekogumi nii ökoloogiline kui ka koondseisund hinnatud kesiseks. Kesise seisundi põhjuseks on märgitud paisud. Veekogumite hea seisundi saavutamiseks on ette nähtud

vooluveekogu tervendamine, hüdro-morfoloogiliste tingimuste parandamine ja elupaikade taastamine kalade rändetingimuste parandamise teel³.

Kohilast ülesvoolu on peamiseks probleemiks jõel olevad paisud, mis muudavad jõe reaks suhteliselt lühikesteks isoleeritud lõikudeks. See ei võimalda saavutada kalastiku normaalset looduslikku liigirikkust ja võimendab võimalikke negatiivseid mõjutegureid (hüdroloogilise režiimi rikkumine paisudel, põuased suved jne). Kui mõni kalaliik mingil põhjusel mõnest isoleeritud jõelõigust kaob, siis puudub võimalus selle jõelõigu taastasustamiseks. Paisude alla on jäänud ka mitmed väärtuslikud karestikud, millest jõe kalastiku liigi- ja isendirikkus otseselt sõltub⁴.

Maves AS poolt koostati 2013. aastal „Kohila Sillaotsa paisul kavandatavate tegevuste keskkonnamõju eelhindang“⁵. Eelhindangus on kalastiku ekspert Rein Järvekülg andnud seisukoha, et vajalik on kalade rändetee avamine kõigi Keila jõel olevatel paisude juures Kohilast kuni Inglise paisuni (k.a).

Inglise paisu paisutuskõrgus on EELISE andmetel 0,8 m. Tegemist on 13,4 m pikkuse ja 1,4 m laiuse betoonist ülevooluga, mille keskel on puidust varjadega suletav 1,2 m laiune ava. Kaldad on kindlustatud suurte maakividega. Paisust allavoolu on laotud voolusängi mitu kivikünnist, mis eriti ei paisuta. Paisust vahetult allavoolu asub betoonist amortiseeruv jalakäijate sild.

Joonis 2. Vaade Inglise paisule (14.06.2024).

⁴ Keila jõe valgala reostuskoormuse uuring. AS Maves, 2013. Tellija: Keskkonnaamet.

⁵ Eelhindang on kättesaadav Keskkonnaameti kontorites üle Eesti.

Joonis 3. Vaade Ingliste paisult allavoolu jõesängi kujundatud kivikünnistele (14.06.2024).

Joonis 4. Vaade Ingliste paisule ja jalakäijate sillale (31.03.2025).

d) Eelhinnang, kuidas paisu likvideerimine võib mõjutada tulundusmetsa, eramaid, infrastruktuuri, kaitseväärtusi, ettevõtete tegevusi

Mõju tulundusmetsale: Mõju tulundusmetsale puudub.

Mõju eramaadele: Ingliste paisule kärestik-kalapääsu kujundamisega seotud katastriüksused on eelkõige Ingliste park (29201:003:0108), Allika (29201:003:0021) ja 2921120 Jõe tee (29201:001:0709). Kavandatav tegevus kooskõlastatakse kinnistute omanikega.

Mõju infrastruktuurile:

Ingliste pais paikneb muinsuskaitsealuse kinnismälestise „Ingliste mõisa park“ alal. Kavandatav tegevus kooskõlastatakse Muinsuskaitseametiga.

Ingliste paisust ligikaudu 170 m ülesvoolu paikneb tuletõrje veevõtukoht (hüdrant) ning paisust ligikaudu 100 m ülesvoolu paikneb Ingliste küla rand, stand nr 374. Mõlemad objektid paiknevad munitsipaalmaal katastriüksusel 29201:003:0108. Ingliste paisu asukohas kulgeb paralleelselt Keila jõega Jõe tee numbriga 2921120, mis on munitsipaalomandis katastriüksus tunnusega 29201:001:0709. Kavandatav tegevus kooskõlastatakse Kehtna Vallavalitsusega.

Ingliste pais ei asu riiklikult hooldataval maaparandussüsteemil või selle osal.

Mõju kaitseväärtustele:

Euroopa Komisjoni "ELi elurikkuse strateegia aastani 2030" (Brüssel 2020)⁶ kohaselt on oluline jõgede kui elupaiga tõkestamatus ja sidusus. Pinnaveekogude puhul on kõige levinumad survetegurid hüdro-morfoloogilised tegurid, näiteks: sängi, põhja, kalda- või rannaala füüsiline muutmine, paisud, tõkestusrajatised, lüüsid ja hüdroloogilised muutused. Elurikkuse strateegia eesmärk on, et 2030. aastaks on taastatud vähemalt 25 000 km ulatuses jõgede vaba vool, kõrvaldades eeskätt iganenud takistused ja taastades lammi- ja märgalasid. Jõgede vabavoolulise seisundi taastamise eesmärk on muuhulgas hoogustada ulatuslikumaid jõupingutusi jõgede taastamisel, et sellest võidaksid nii vee-elustik kui nende elupaigad.

Paisu asemele kärestik-kalapääsu kujundamine parandab jõe ühenduvust peamiselt kalade jaoks, samas kui rändetakistuste likvideerimise tulemusel taastuks kogu jõe ökosüsteem. Ingliste paisu ümberkujundamine kärestik-kalapääsuks aitab vältida siirdekaldade väljasuremist ja saavutada asjakohaste veealaste õigusaktide eesmärgid. Tööde kavatsus kooskõlastatakse Keskkonnaametiga.

2024. aasta uuringus⁷ on märgitud, et suhteliselt madalapoolse Ingliste paisu ületatavust on võimalik parandada selle kujundamisega kärestikuks jõesängis. Selle tulemusel paraneks forelli noorjarkude sigimis- ja kasvualade kvaliteet Ingliste lõigul. Ehkki Inglistest ülesvoolu asuvate sigimis- ja kasvualade pindala jäi uuringus koprapaisude tõttu täpsemalt määramata, on jahedaveeline jõgi Ingliste ja Karitsa vahel suurepärase elupaik vanematele isenditele. Lisaks soodustaks paisul kalade läbipääsu tagamine haugi kevadist kuderännet.

Ingliste mõisa park on looduskaitsealune park (KLO1200385). Ingliste paisule kärestik-kalapääsu kujundamine kooskõlastatakse Keskkonnaametiga.

Mõju ettevõtete tegevusele: Mõju ettevõtete tegevusele puudub.

⁶ ELi elurikkuse strateegia aastani 2030: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a3c806a6-9ab3-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0012.02/DOC_1&format=PDF

⁷ Jõeforelli ja harjuse elupaikade ning asurkondade inventuur Ahja jõestikus, Põltsamaa ja Keila jões. 2024. Eesti Maaülikool. Tellija: SA Keskkonnainvesteeringute Keskus.